

Verslag derde SIG-meeting SWARE

Tijdstip: 19 april 2017, 14.00 – 16.00 uur

Locatie: GS-Zaal, Provinciehuis, Zuid-Hollandplein 1, Den Haag

Aanwezig:

- Arnoud Rodenburg (voorzitter, burgemeester Midden-Delfland, tevens voorzitter van de Vereniging Regio Water en van de Landschapstafel Hof van Delfland);
- Hans Pluckel (heemraad, Hoogheemraadschap van Rijnland);
- Erik Pool (directeur Participatie bij Ministerie van Infrastructuur en milieu, tevens secretaris van Overlegorgaan Infrastructuur en Milieu);
- Alexander van Steenderen (wethouder Schiedam, met onder meer in portefeuille de kwaliteit van het buitenstedelijk gebied, lid van bestuurscommissie Economisch Vestigingsklimaat Metropoolregio Rotterdam-Den Haag);
- Manita Koop (directeur Vereniging Regio Water, Leadpartner SWARE);
- Jeroen Delmeire (opdrachtgever, Provincie Zuid-Holland);
- Jaap Huisman (thematisch expert, Provincie Zuid-Holland);
- Arjan Vermeulen (thematisch expert, Provincie Zuid-Holland);
- Bas Leurs (projectmanager en SIG-manager, Provincie Zuid-Holland);
- Stephan van Dijk (financieel en communicatie manager SWARE, Vereniging Regio Water);
- Rowan van der Stelt (Vereniging Regio Water).

M.k.a.:

- Adri Bom-Lemstra (gedeputeerde, Provincie Zuid-Holland).

0. Opening en mededelingen

Arnoud Rodenburg heet de aanwezigen welkom. In het bijzonder Jeroen Delmeire (opdrachtgever voor samenwerkingskaart waterrecreatie) en Jaap Huisman (objectbedienaar), beiden provincie Zuid-Holland, die inleidingen zullen verzorgen bij respectievelijk agendapunt 3 en 4. De afwezigheid van gedeputeerde Bom-Lemstra was aangekondigd. **Alexander van Steenderen** kan het overleg tot 15.00 uur bijwonen..

1. Vaststellen verslag IBD 20 december 2016

N.a.v. het verslag wordt besloten om de state-of-the-arts van de Europese partners en van Zuid-Holland te delen. De belangrijkste conclusies uit deze analyses komen aan bod bij agendapunt 2.

N.a.v. het verslag introduceert **Erik Pool** twee interessante publicaties van het Sociaal Cultureel Planbureau:

- Rijk geschakeerd, op weg naar de participatiesamenleving
- Niet buiten de burger rekenen

Het verslag van de tweede bijeenkomst van de Institutionele Bestuurlijke Denktank (IBD) wordt door de leden vastgesteld.

2. Exchange sessions

Manita Koop geeft een toelichting op de stand van zaken.

Allereerst komt de regionale state-of-the-art aan de orde, inclusief de 'good practices' in Zuid-Holland. Ook de 'good practices' van de Europese partners in het project komen aan de orde.

De volgende stap in het project is het leren van elkaars ervaringen. Hiervoor is begin maart een bijeenkomst met Europese partners geweest. Op basis van de regionale analyses en 'good practices' is bij deze bijeenkomst begin maart een programma opgesteld dat recht doet aan de belangrijkste kennisvragen.

Er zijn drie "Knowledge Exchange Sessions" geprogrammeerd voor het komende semester:

- Governance: 22-24 mei, Tipperary
- Tourism and infrastructure: 12-14 september, Milaan
- Marketing: 9-11 oktober, Zuid-Holland

Hans Pluckel vraagt in hoeverre de methodiek van het borgen van stakeholder betrokkenheid te vergelijken is met het systeem van geborgde zetels bij de waterschappen in Nederland. Wellicht kunnen hierop ervaringen worden gedeeld met Tipperary.

Alexander van Steenderen geeft ten aanzien van de uitwisselingssessie in Zuid-Holland aan, graag ook de relatie met marketing en promotie op regionale schaal een plek te geven. Het DNA van een gebied is daarbij bruikbaar; als goed voorbeeld haalt hij aan de bekendheid van "Rottemeren" voor actieve buitensport. Vanuit zijn ervaring met de landschapstafels vraagt hij zich af of er in de governance van marketing en promotie nog winst te boeken is. Hij geeft aan dat MRDH hier ook in toenemende mate mee aan de slag wil, hetgeen zich ook vertaalt in de organisatie van "Het weekend van de groene metropool".

Voor het programma van de kennisuitwisseling in Zuid-Holland suggereert **Alexander van Steenderen** verder om ook de multifunctionaliteit van de nieuwe waterweg mee te nemen. De rivier als getijdenpark is bijvoorbeeld een interessant concept. In aansluiting hierop geeft **Arnoud Rodenburg** aan dat je hiermee ook een 'langere adem' kunt creëren: processen op en rond het water vergen vaak een langere adem dan vanuit één functie kan worden geleverd. Juist daarom is het zo belangrijk om de vele functies van het water in de delta te blijven benoemen en benutten. **Erik Pool** vat samen dat zo locaties, die voor één functie ontwikkeld zijn, ook wat te bieden hebben voor andere functies.

Hans Pluckel suggereert om – bovenstaande indachtig – ook de ontwikkelingen op en aan de Rotte een plek te geven. De stichting Plezierrivier De Rotte werkt aan multifunctioneel gebruik van de rivier, waarbij de rivier ook als economische drager de binnenstad in komt, en mogelijk zijn dan al resultaten te delen naar aanleiding van het recente gestarte haalbaarheidsonderzoek naar de doorsteek van de Rotte.

Bas Leurs dankt de leden voor de suggesties en geeft aan ze mee te nemen bij het opzetten van het programma voor de uitwisselingssessie in Zuid-Holland. Hierbij zal de IBD nog betrokken worden.

3. Samenwerkingskaart waterrecreatie in de steigers

Jeroen Delmeire licht toe hoe de provincie Zuid-Holland samen met regionale partners een start heeft gemaakt met de samenwerkingskaart waterrecreatie. Dit proces is geïnspireerd op de aanpak in Noord-Holland die in de IBD-bijeenkomst van 20 december 2016 is toegelicht.

De aanpak is gericht op het bouwen van een community rondom waterrecreatie in Zuid-Holland, waarbij een gezamenlijke informatiebasis (met partners) moet leiden tot een uitvoeringsagenda waarbij de goede projecten gezamenlijk opgepakt worden. In tegenstelling tot Noord-Holland, wordt hier geen visie opgesteld.

De processen van de samenwerkingskaart en SWARE worden zoveel mogelijk geïntegreerd, om gebruik te kunnen maken van elkaars ervaringen en om de potentie van het water in Zuid-Holland beter te gebruiken. Het water in Zuid-Holland is immers een belangrijke factor in de aantrekkingskracht van de hele regio, en kan toeristisch-recreatief beter benut worden.

Erik Pool voegt daaraan toe dat de toeristisch-recreatieve sector een belangrijke arbeidsmarktcomponent in zich heeft: het is een sector die ook in de afgelopen jaren ondanks de economische crisis wereldwijd is blijven groeien, en het is een sector waar relatief veel laag- en middelbaar opgeleid personeel werkt. Daarmee draagt versterking van deze sector in belangrijke mate bij aan een van de belangrijke maatschappelijke opgaven in Nederland en Zuid-Holland.

Jeroen Delmeire geeft aan dat het belangrijk is om deze waarde goed in beeld te hebben.

De samenwerkingskaart dient als uitnodiging aan stakeholders om kansen te identificeren, ook als daarbij bestaande kaders en beleid ter discussie gesteld moet worden. Opgavegericht aanpakken, waarbij iedere partij zijn/haar toegevoegde waarde meebrengt. Deze aanpak sluit aan bij de manier waarop de provincie in algemene zin haar rol in wilt vullen.

Erik Pool vraagt of de hypothese, dat er sprake is van versnippering bij het toeristisch-recreatieve gebruik van water, echt meer speelt op dit thema dan bij andere thema's. **Alexander van Steenderen** herkent dat beeld wel, al is het maar omdat het beheer van vaarwegen nog steeds vaak begrensd is (werkingsgebied van gemeente, waterschap, provincie) terwijl diezelfde vaarwegen zich niet aan die grenzen houden. **Jeroen Delmeire** geeft aan dat het daarom juist bij dit thema meerwaarde kan genereren om te kantelen van gesprekken over structuren en bevoegdheden naar het gesprek over de opgave en ieders toegevoegde waarde om daar te komen. "Over de grenzen willen denken" is daarbij van belang.

Arnoud Rodenburg vraagt naar de urgentie van aanpassingen op en rond het water. Hij noemt het voorbeeld waarbij de gemeente Midden-Delfland samen met twee ondernemers het geld bij elkaar heeft gebracht om een brug op te hogen. Daarbij ging het vooral om de timing: hoe zorg je ervoor dat de goede partijen op het goede moment de goede keuze maken?

In het gesprek dat volgt gaat het over het elkaar goed informeren aan de goede tafel. Daarbij worden bijvoorbeeld de landschapstafels genoemd, maar ook het gesprek over het hele netwerk zou moeten worden gevoerd. **Alexander van Steenderen** geeft aan dat de keuze voor het een of het ander niet op voorhand te maken is en illustreert dit aan de hand van het concept van Hollandse Banen. Dit concept kwam op de vier landschapstafels van het metropolitaan groen aan de orde, maar verdiende het om op een hoger schaalniveau en veel integraler aan te pakken. Opgavegericht werken boven structuur derhalve.

Hans Pluckel vindt de samenwerkingskaart een interessant proces en ziet de noodzaak om te komen tot een gezamenlijke inventarisatie als basis voor een uitvoeringsagenda. Daarmee kun je het 'systeem' op een hoger plan trekken waarmee deze sector een steentje bij kan dragen aan een betere concurrentiepositie van Zuid-Holland met andere regio's in Europa. Hij vraagt of het mogelijk is om dit proces verder in te vullen met mijlpalen, zodat ook tussentijds successen kunnen worden gedeeld.

Jeroen Delmeire geeft aan dat de eerste stap nu gezet is met de regio's, en dat, gelet op de diversiteit van de verschillende regio's en de stand van zaken in ieder van de regio's, een regiospecifiek traject wordt uitgezet. De regiegroepen en landschapstafels zijn daarvoor in eerste aanleg het aanspreekpunt: wat is nodig om de opgave verder te brengen? Het antwoord kan dus van regio tot regio verschillen en bij een volgende bijeenkomst van de denktank zal de provincie de stand van zaken weer aan de orde brengen.

Tot slot doet **Erik Pool** de suggestie om de wijze waarop het proces van de samenwerkingskaart vormgegeven wordt, met input van onderop, ook voor andere sectoren mee te nemen. Wat kunnen andere sectoren leren van deze aanpak?

4. Objectbediening in de praktijk

Als thematisch expert is **Jaap Huisman** uitgenodigd om zijn ervaring als objectbedienaar van de provincie te delen. In korte tijd neemt hij ons mee door de afgelopen 35 jaar. Waarbij hij met name inzoomt op zijn persoonlijke indrukken in en rond de sluis in Leidschendam:

- De sluis in Leidschendam was in 1888 het eerste object van de provincie Zuid-Holland;
- Vroeger werd kanaalgeld geïnd door de vaarwegbeheerder, tegenwoordig kan iedereen gratis gebruik maken van de vaarwegen;
- Objectbediening door brugwachters ter plaatse heeft een meerwaarde in het sociale domein, de brugwachter fungeert als belangrijk visitekaartje van de provincie en voegt toe aan de gemoedelijke sfeer in het centrum;
- Tegenwoordig komen er zo'n 3000 recreatiebootjes per maand langs de sluis, waarbij het vooral gaat om sloepen (dagje varen); vroeger was het aandeel van jachten veel groter (meerdaagse tochten);
- Het merendeel van de sloepen in Zuid-Holland betreft sloepen in particulier eigendom; het aandeel gehuurde sloepen is beperkt;

Aanbevelingen vanuit de praktijk zijn om het aantal ligplaatsen te vergroten. Bijvoorbeeld bij Drievliet, een belangrijk recreatief centrum, zijn geen ligplaatsen, terwijl het zich bij uitstek leent om via het water te benaderen.

Vervolgens komt het onderscheid tussen 'ligplaatsen' in de binnenstad en in het landelijke gebied aan de orde. Het voorbeeld van een 'sloepenstalling' in Schiedam kan wellicht navolging krijgen. De binnensteden van bijvoorbeeld Delft en Den Haag zijn over water ook goed bereikbaar, maar **Arnoud Rodenburg** – zelf ook sloepbezitter – geeft treffend aan dat hij het ongemak ervaart om de sloep in de binnenstad onbewaakt achter te laten.

Naast de 'veiligheid' van ligplaatsen is ook de onbekendheid een aandachtspunt. Veel ligplaatsen lijken onbekend bij de gebruikers, waardoor het gebruik achterblijft bij de mogelijkheden. Daarom suggereert **Manita Koop** om in gesprek te zijn en blijven met gebruikers. **Erik Pool** geeft aan dat de Haagse Beek bijvoorbeeld ook maar beperkt bekend is.

Als reflex op het 'beter benutten' komt vervolgens aan de orde dat situaties als in Amsterdam en Venetië voorkomen moeten worden, maar gezamenlijk wordt ook geconcludeerd dat het zover nog niet is in de Zuid-Hollandse steden.

Tot slot presenteert **Jaap Huisman** nog wat telgegevens van het aantal brugopeningen. Het patroon (met pieken in de ochtend en avond) geeft aanleiding tot het gesprek over mogelijke spreiding. Zo werd vroeger de sluis dichtgehouden rond de lunchpauze: daarmee werd als neveneffect ook gezorgd dat de mensen die voor de sluis moesten wachten, de boot afgingen en zelf ook de aanwezige horeca opzochten.

Erik Pool vraagt nog of **Jaap Huisman** zich nog ergens zorgen over maakt. **Jaap Huisman** geeft aan dat hij zich met name zorgen maakt over de afname van watergebonden bedrijvigheid aan het water, waarvoor nieuwe woonwijken in de plaats komen. De mogelijkheden om aan te leggen voor passerende sloepen neemt daarmee af, omdat mensen die aan het water wonen, daar liever geen passanten zien aanmeren.

5. Versteving en verbreding IBD

Arnoud Rodenburg stelt voor om na te denken over mogelijke uitbreiding van de IBD. Bij die uitbreiding denkt hij vooral aan vertegenwoordigers uit de culturele sector, aan ondernemers en aan mensen met affiniteit met de gastvrijheidssector. Ook de universitaire wereld zou een welkome aanvulling kunnen zijn.

In een korte brainstorm worden enkele suggesties gedaan. Daarbij worden in aanvulling op bovenstaande thema's / sectoren nog genoemd:

- iemand die goed thuis is de 'water-economie' c.q. regionale economie
- vastgoed / bankwezen
- frisdenkens met een andere kijk op verdienmodellen ('ondernemers in de circulaire economie')

Afgesproken wordt dat als er nog aanvullingen zijn, deze per mail worden gedeeld met **Bas Leurs**. Tot slot wordt nog de suggestie gedaan om de Commissaris van de Koning Jaap Smit een keer uit te nodigen om zijn ervaringen in de waterrecreatie te delen. **Bas Leurs** zal deze uitnodiging doorgeven.

6. W.v.t.t.k.

Erik Pool informeert de aanwezigen dat hij bij de boekpresentatie op 6 mei as. van Socrates maakt muziek (Jos Kessels) een bijdrage mag leveren over de 'melodie van het departement'. Hij raadt de aanwezigen aan het boekje t.z.t. tot zich te nemen, en geeft aan wat het belang is van 'echte verhalen' van mensen. Het gaat om de ervaring en het leren daarvan.

Arnoud Rodenburg vraagt nog naar de verdere planning van het project SWARE. **Manita Koop** geeft aan dat:

- tot en met oktober 2017 de kennisuitwisseling centraal staat;
- van oktober 2017 – oktober 2018 gewerkt wordt aan een actieplan;
- vervolgens implementatie en monitoring aan de orde zijn.

Bas Leurs kondigt aan dat de data voor de volgende twee bijeenkomsten van de denktank op korte termijn zullen worden vastgelegd. De vierde IBD wordt vastgelegd op 23 augustus, 13.00 – 15.00 uur. De vijfde bijeenkomst zal eind september plaatsvinden (precieze datum volgt nog).

Arnoud Rodenburg bedankt de leden van de IBD, en de inleiders op agendapunt 3 en 4, voor hun bijdrage aan de vergadering en sluit de vergadering.